

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

COMMUNICATIVE APPROACH IN THE EDUCATIONAL PRACTICE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION IN ENGLISH CLASSES

У матеріалі статті представлено аналіз ефективних засобів комунікативного навчання сучасного здобувача вищої освіти. Визначено основну мету дослідження, яка полягає в репрезентації практичного досвіду щодо застосування комунікативного підходу у навчанні здобувачів вищої освіти-майбутніх фахівців морської галузі. Проаналізовано останні дослідження і публікації з порушеної проблеми та визначено багатовекторність питання комунікативного навчання, його ролі в процесі формування мовної особистості здобувача вищої освіти.

З'ясовано, що не зважаючи на наявне авторитетне теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми, виокремлюється потреба в конкретизації способів комунікативного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців морської галузі. Акцентовано увагу на ефективних практичних засобах щодо реалізації комунікативного навчання в підготовці майбутніх моряків, зокрема й таких, що можуть бути використані в умовах дистанційного навчання. Деталізовано способи моделювання професійних ситуацій та формування відповідної комунікативної поведінки у її учасників. Логіка навчання англійської мови майбутніх фахівців морської галузі ґрунтується на практичному застосуванні професійної лексики, що й репрезентовано в матеріалі наукового дослідження. Окреслено й основні чинники, що зумовлюють потребу розвитку/формування комунікативної компетентності сучасних випускників вишу, зокрема аспект soft skills у професійній підготовці спеціалістів морської галузі.

У статті представлено конкретні приклади практичних завдань, що передбачають моделювання фахових ситуацій та опанування відповідної лексики на цьому етапі роботи на занятті. Відзначено, що представлені у матеріалі статті комунікативні ситуації не тільки відображають набуті професійні компетентності, а й передбачають активізацію усіх видів мовленнєвої діяльності здобувачів.

Окреслені перспективи подальшого дослідження підтверджують актуальність наукової розвідки.

Ключові слова: комунікативна ситуація; моделювання професійної ситуації; міжкультурна комунікація; фахівець морської галузі.

The material of the article presents an analysis of effective means of communicative training for a modern student of higher education. The main purpose of the research is defined, which consists in the representation of practical experience of applying the communicative approach to the training of students of higher education who are future specialists in the maritime industry. The latest research and publications on the raised problem were analyzed and the multi-vector nature of the issue of communicative learning, its role in the process of formation of the linguistic personality of a student of higher education was determined.

It was found that despite the existing authoritative theoretical basis of the researched problem, the need to specify the methods of communicative training in the professional training of future specialists in the maritime industry is highlighted. Emphasis is placed on effective practical means of implementing communicative training in the training of future sailors, those that can be used in distance learning conditions. The logic of teaching English to future specialists in the maritime industry is based on the practical application of professional vocabulary, which is represented in the material of the scientific study. The main factors determining the need for the development/formation of communicative competence of modern university graduates are also outlined, the aspect of soft skills in the professional training of specialists in the maritime industry.

The article presents specific examples of practical tasks that involve modeling professional situations and mastering the appropriate vocabulary at this stage of work in the class. It is noted that the communicative situations presented in the material of the article not only reflect the acquired professional competences, but also involve the activation of all types of speech activity of the acquirers. The outlined prospects for further scientific research confirm the relevance of scientific intelligence.

Key words: communicative situation; simulation of the professional situation; intercultural communication; maritime industry specialist.

УДК 37.091.3
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.18>

Нагрибельний Б.Я.,
асистент кафедри англійської мови
в судноводінні
Херсонської державної морської
академії

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Одним із індикаторів фахової спроможності сучасного випускника вишу є його комунікативна компетентність, яка передбачає вільне володіння мовленнєвими засобами відповідно до комунікативної ситуації. Уміння грамотно висловлювати свою думку, формулювати професійні задачі, конструювати діалог, реалізовувати комунікативну ініціативу – усе це вимагає відповідної фахової підготовки здобувача вищої освіти (ЗВО). Усвідомлення означеного вплинуло на визначення проблеми

дослідження, яка полягає в аналізі ефективних засобів комунікативного навчання сучасного ЗВО в умовах дистанційного навчання.

Мету дослідження вбачаємо в репрезентації практичного досвіду застосування комунікативного підходу до навчання здобувачів вищої освіти-майбутніх фахівців морської галузі на заняттях з англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з порушеної проблеми дозволив визначити її багатовекторність. Студювання означеного наукового

напряму дозволило з'ясувати, що в науковій площині представлено його різні аспекти. Для нашої наукової розвідки цінними є такі:

- формування сучасної мовно-мовленнєвої особистості здобувача вищої освіти (З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіна, О. Гриджук, І. Нагрибельна, О. Петришина);

- ефективні засоби навчання сучасної комунікації (К.Климова, О. Кучерук);

- міжкультурна комунікація у підготовці ЗВО (С. Барсук, М. Галицька, Д. Костенко, В. Кудрявцева).

У науково-методичній літературі представлено розлогі позиції вчених щодо важливої ролі комунікативних підходів у підготовці сучасного здобувача вищої освіти. Вони створюють авторитетне теоретичне підґрунтя для подальшого розроблення порушеної проблеми та **виділення невирішених раніше частин проблеми**, зокрема конкретизації способів комунікативного навчання у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів морської галузі на заняттях з англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Проблема ролі комунікативного підходу до навчання ЗВО завжди була в просторі наукової уваги, проте останнім часом соціальні зміни, технічні інновації змушують подивитися на неї під іншим кутом. Потреба у підготовці сучасного випускника вишу, який володіє нормами сучасної комунікації, зокрема й професійної, зумовлена низкою чинників. Серед ключових відзначаємо такі: конкурентоспроможність на ринку праці, комунікативна компетентність, як одна з базових компетентностей XXI ст., потреба у міжкультурній комунікації тощо.

Усе означене мотивує до привернення уваги щодо ефективних практичних засобів реалізації комунікативного навчання в підготовці майбутніх спеціалістів морської галузі. З огляду на їх професійне спрямування посилюється методична значущість засобів комунікативного навчання на заняттях з англійської мови.

Попит іноземних морських компаній на випускників українських вишів-судноводіїв та електромеханіків є стабільним. Прикладом затребуваності в таких спеціалістах є досвід здобувачів вищої освіти Херсонської морської академії, які успішно проходять фахову практику та працевлаштовуються на судах відомих компаній: "Marlow Navigation", "Vships", "CMA Ships", "Anglo Eastern", "Libra", "Seaspan", "Uniteam" та ін. Водночас, слід усвідомлювати й той факт, що одним із індикаторів фахової компетентності ЗВО-майбутніх фахівців морської галузі є не тільки володіння англійською мовою, а й доцільне, грамотне застосування її у різних комунікативних ситуаціях, зокрема професійних.

У наукових студіях проблема комунікативної компетентності саме фахівців морської галузі розглядається крізь призму основних чинників, що її

зумовлюють: «...потреба формування та удосконалення комунікативної компетентності майбутнього фахівця морської галузі зумовлена низкою чинників: специфіка професійної діяльності майбутніх моряків як фахівців, що працюють тривалий час в умовах закритого колективу; полікультурне фахове середовище; усвідомлення ролі комунікативної компетентності в професійних мовленнєвих ситуаціях.» [3, с. 219].

Нам імпонує думка вчених про те, що «..особливої уваги набуває методика формування комунікативної компетентності майбутнього фахівця морської галузі, яка передбачає адекватну комунікативну поведінку здобувача освіти, його вміння володіти мовою в різних комунікативних ситуаціях, доцільно користуватися активним лексичним словником тощо. З огляду на означене постає необхідність у доборі та практичному застосуванні на заняттях з української мови сучасних методичних засобів, які би відповідали поставленим вимогам» [3, с. 219]. Погоджуємося з таким твердженням, адже використання ефективних засобів комунікативного навчання на заняттях англійської мови сприяє набуттю навичок професійної комунікації та міжкультурної толерантності.

Оперуючи поняттям «комунікативне навчання» в дослідженні, маємо на увазі, в першу чергу, набір засобів (прийомів, технологій, форм роботи), що спрямовані на формування та удосконалення комунікативної компетентності здобувача.

Доцільним вважаємо застосування в освітній практиці ЗВО таких засобів, які би сприяли формуванню активного лексичного запасу професійної лексики. Студіювання порушеної проблеми дозволяє стверджувати, що ефективною в цьому напрямі є комунікативна технологія «Хмари слів» імплементована в практику засобом сучасного ресурсу Word it Out: «...на заняттях з англійської мови у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів морської галузі технологія «Хмари слів» може бути використана як дієвий дидактичний засіб для формування їх комунікативної компетентності. Дану технологію можемо використовувати для формування лексичного запасу здобувачів вищої освіти, активізації професійної лексики, опрацювання фахової термінології англійською мовою. Безперечним аргументом на користь технології «Хмари слів» є її здатність до активізації пізнавальної уваги на занятті, можливість відійти від репродуктивних форм роботи та продукувати власні ідеї, втілюючи їх у «хмарах» слів-професіоналізмів» [2]. Відзначимо, що поряд із аналізом функціональних можливостей комунікативної технології «Хмари слів» у джерельній базі представлено й алгоритм дії цифрового застосування Word it Out, що дозволяє адаптувати означену технологію в практику навчання англійської мови на різних етапах роботи.

Методично доцільними видаються завдання, що максимально наближають здобувачів до конкретної професійної ситуації, моделюють комунікативну поведінку її учасників. З цією метою в практиці навчання англійської мови майбутніх судноводіїв ХДМА впроваджуються такі форми роботи, що дозволяють сформулювати запас активної лексики професійного спрямування, максимально точно відпрацювати свої професійні обов'язки в цій ситуації.

Пропонуємо фрагмент заняття з англійської мови для здобувачів вищої освіти РВО «Бакалавр» спеціальності «Навігація і управління морськими суднами».

Моделювання професійної ситуації на занятті з англійської мови:

Homogeneous Hold Loading Conditions (Fully Loaded)

A homogeneous hold loading condition refers to the carriage of cargo, evenly distributed in all cargo holds, see figure 13. *This loaded distribution, in general, is permitted for all bulk carriers and is usually adopted for the carriage of light (low density) cargoes, such as coal and grain.* However, heavy (high density) cargoes such as iron ore may be carried homogeneously for BC-A and BC-B ships. For large ships (e.g. VLOC) the fully loaded condition is currently the most commonly utilized loading condition and should be preferably adopted in order to reduce the shear force occurrence between cargo holds.

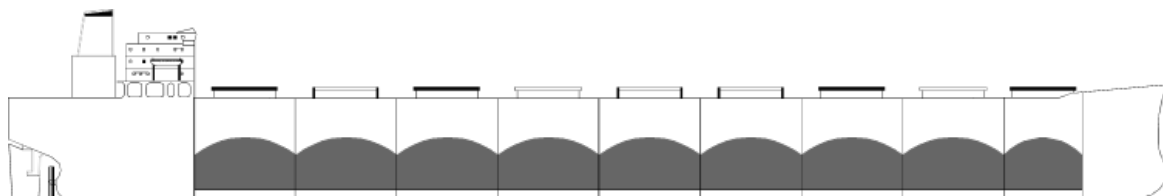

Fig. 13. Homogeneous Hold Loading Condition (Fully Loaded)

Alternate Hold Loading Conditions (Fully Loaded)

Heavy cargo, such as iron ore, is often carried in alternate cargo holds on bulk carriers, see figure 14. It is common for large bulk carriers to stow high density cargo in odd numbered holds with the remaining holds empty. This type of cargo distribution will raise the ship's centre of gravity, which eases the ship's rolling motion. When high density cargo is stowed in alternate holds, the weight of cargo carried in each hold is approximately double that carried in a homogeneous load distribution. To support the loading of the heavy cargo in the holds, the local structure needs to be specially designed and reinforced. It is important to note that the holds which remain empty, with this type of cargo distribution, have not been reinforced for the carriage of heavy cargoes with a non-homogeneous distribution.

Ships not approved for the carriage of heavy cargoes in alternate holds by their classification society must not adopt this cargo load distribution [6].

Block Hold Loading and Part Loaded Conditions

A block hold loading condition refers to the stowage of cargo in a block of two or more adjoining cargo holds with the cargo holds adjacent to the block of loaded cargo holds empty, see figure 15. In many cases, block hold loading is adopted when the ship is partly loaded.

Part loaded and block hold loading conditions are not usually described in the ship's loading manual

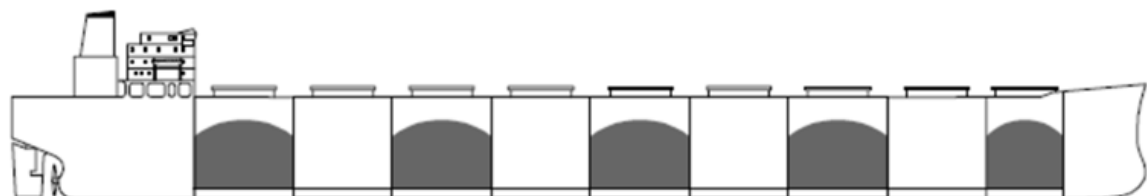

Fig. 14. Alternate Hold Loading Condition (Fully Loaded)

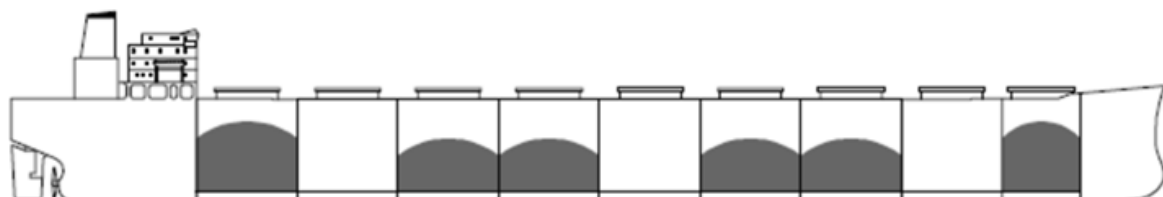

Fig. 15. Block Hold Loading Condition

unless they are specially requested to be considered in the design of the ship. When adopting a part loaded condition, to avoid over-stressing of the hull structure, careful consideration needs to be given to the amount of cargo carried in each cargo hold and the anticipated sailing draught [6].

Tasks for the text

1. Underline the information that characterizes the main principles of loading.

2. Name examples of goods that can be transported by the specified types of loading.

3. Name the advantages and disadvantages of each type of freight transportation. Explain your choice.

Практика застосування комунікативного підходу в навчанні англійської мови майбутніх судноводіїв ґрунтується на формуванні міцного запасу активної професійної лексики, вмінні використовувати її в контекстуальному мовленні. Моделювання професійної ситуації стимулює у здобувача навички ведення діалогу з колегами, представниками компанії судновласника або круїнгової компанії.

Репрезентовані освітні практики навчання англійської мови передбачають системні вправлення з фахових ситуацій та напрацювання комунікативної поведінки майбутніх фахівців морської галузі під час змодельованих ситуацій. Представлені у матеріалі статті комунікативні ситуації не тільки відображають набуті професійні компетентності, а й передбачають активізацію усіх видів мовленнєвої діяльності здобувачів.

Висновки. У результаті аналізу порушеної проблеми, студіювання наукової джерельної бази можемо констатувати науковий інтерес науковців, практиків до ролі комунікативних засобів навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. Виокремлено ті засоби, що вже зарекомендували себе як ефективні в реалізації комунікативного навчання. Із-поміж таких відзначимо цифровий застосунок Word it Out, за допомогою якого генеруються нові лексичні групи слів-професіоналізмів.

Репрезентовано власний досвід розроблення та впровадження в освітню практику майбутніх спеціалістів морської галузі моделювання професійних ситуацій, що вимагають відповідної комунікативної поведінки. Така освітня практика викликає інтерес здобувачів, активізує їх словниковий

запас, сприяє інтеграції міжпредметних зав'язків. Узагальнюючи усе означене, констатуємо, що моделювання професійно-комунікативних ситуацій на заняттях англійської мови є ефективною освітньою практикою, що сприяє набуттю здобувачами фахових компетентностей, сприяє подальшій міжкультурній комунікації як із членами екіпажу, так і з представниками компанії судновласника.

Порушена в статті проблема не є вичерпним дослідженням, а ілюструє **перспективний напрям** формування комунікативних компетентностей у сучасних здобувачів вищої освіти-майбутніх фахівців морської галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кудрявцева В.Ф., Барсук С.Л., Фролова О.О., Фролова Є.А. Можливості реалізації персоналізованого навчання у курсі морської англійської мови. *Проблеми сталого розвитку морської галузі (PSDMI-2021)* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Херсон : Херсонська державна морська академія. 2021. С. 220–223.

2. Нагрибельний Б.Я. Методика використання застосунку Word it out на заняттях з англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Том 3. С. 120–121.

3. Нагрибельна І.А. Методика формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців морської галузі в системі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 34. Том 4. С. 219.

4. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Галузь знань – 27 Транспорт, спеціальність – 271 Річковий та морський транспорт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/271-Richk.ta.morsk.transp-bak.31.01.22.pdf>

5. Рускуліс Л.В. Методична система формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови у процесі вивчення мовознавчих дисциплін : монографія. Миколаїв : ФОП Швець В.М., 2018. 420 с.

6. International Association of Classification Societies Limited 2018 / Rev.1 July 2018. № 46. 32 с.